Európske monitorovacie centrum
pre drogy a drogovú závislosť

Tlačová správa

z agentúry EÚ pre drogy v Lisabone

ZDRAVOTNÉ A SOCIÁLNE OPATRENIA NA RIEŠENIE PROBLÉMOV S DROGAMI

EMCDDA uverejnila prvú európsku príručku o opatreniach na riešenie problémov s drogami

(24.10.2017 LISABON **EMBARGO 11.00 hod. stredoeurópskeho času/10.00 hod. lisabonského času**) Ako reagovať na problémy starších užívateľov heroínu? Ako predísť úmrtiam na následky vysoko účinných fentanylov? Ako minimalizovať poškodenia súvisiace s užívaním drog a alkoholu na festivaloch a v kluboch? To sú niektoré z otázok, ktorými sa zaoberá nová európska príručka, vydaná dnes **agentúrou EÚ pre drogy (EMCDDA)**([1]). Manuál s názvom ***Health and social responses to drug problems: a European guide*** (Zdravotné a sociálne opatrenia na riešenie problémov s drogami: európska príručka) obsahuje informácie z 30 krajín a ide o prvý prehľad týkajúci sa opatrení a intervencií, ktoré sú aktuálne k dispozícii na riešenie dôsledkov užívania nelegálnych drog. Je určená pre tých, ktorí pristupujú k problémom s drogami z perspektívy plánovania v oblasti verejného zdravia, ako aj pre pracovníkov prvého kontaktu a odborníkov z praxe.

Užívanie drog v súčasnosti predstavuje zložitý a stále sa meniaci súbor problémov, pričom existuje široká škála programov na riešenie rôznorodých potrieb a cieľov. Nová príručka obsahuje praktické usmernenia o tom, ako možno lepšie formovať, zacieliť a vykonávať opatrenia v tejto oblasti a prináša základné smery rozvoja a úspešnej realizácie intervencií.

Riaditeľ EMCDDA Alexis Goosdeel hovorí: „Centrum EMCDDA je odhodlané pomáhať tvorcom politík a odborníkom z praxe pri plánovaní a realizovaní opatrení a programov, ktoré prispievajú k zdravšej a bezpečnejšej Európe. V inovatívnej novej príručke sa skúmajú niektoré aktuálne problémy verejného zdravia súvisiace s drogami a príručka obsahuje plán s rôznymi fázami návrhu, cieľov a realizácie účinných opatrení. Subjekty, ktoré sa podieľajú na realizácii opatrení však musia byť pripravené sa prispôsobovať, inovovať a rozvíjať nové partnerstvá.. Táto praktická príručka im poskytuje nástroje ako reagovať na aktuálne problémy s drogami, ale aj prípravu na problémy zajtrajška.“

V príručke sú zdravotné a sociálne reakcie na problémy s drogami vnímané z troch uhlov pohľadu na :

- problémy súvisiace s rôznymi **typmi drog a spôsobmi ich užívania**,
- potreby rôznych **skupín** (napr. žien, mladých ľudí, migrantov, starnúcich užívateľov drog) a
- problémy v rôznych **prostrediach** (napr. vo väzniciach, v nočných podnikoch, na festivaloch, v školách, na pracovisku, v miestnych komunitách).

Príručka je koncipovaná ako úvodný referenčný rámec a ako taká obsahuje zhrnutia a prehľadné odkazy na zvýraznenie kľúčových informácií, príklady osvedčených postupov a dôsledky pre politiku a prax. Obsahuje tiež širokú škálu online zdrojov a odkazy na dôkazový materiál a nástroje.

Reakcie založené na dôkazoch získavajú v Európe pevnú pôdu pod nohami

„Opatrenia založené na dôkazoch čoraz viac získavajú v Európe pevnú pôdu pod nohami a zdá sa, že v súčasnej finančnej klíme je viac než kedykoľvek predtým záujem na tom, aby sa, obmedzené zdroje na zdravotníctvo vynakladali účelne,“ uvádza sa v príručke. Zdôrazňuje sa dôležitosť pochopenia dôkazov

Kontakt: Kathy Robertson, Vzťahy s médiami
Praça Europa 1, Cais do Sodré, 1249-289 Lisabon, Portugalsko
Tel. (351) 211 21 02 00 | press@emcdda.europa.eu | emcdda.europa.eu

existujúcich na podporu špecifickej intervencie a ich využívanie. V tejto súvislosti obsahuje príručka tzv. ratingy dôkazov pre rôzne skúmané opatrenia (pozri s. 23), pričom sa ale zdôrazňuje , že to čo funguje v jednej skupine či prostredí, nemusí fungovať v inom kontexte. Kľúčovým posolstvom vyplývajúcim z príručky je, že využívanie dôkazov je priebežný proces a že je nevyhnutné vyvinúť vedomostnú základňu prostredníctvom spolupráce v oblasti výskumu, monitorovania a zdieľania osvedčených postupov. Príručka odkazuje na portál osvedčených postupov – Best practice EMCDDA, ktorý obsahuje širokú škálu zdrojov vrátane registra na dôkazoch založených programov s názvom Xchange a noriem na posilnenie kvality reakcií (pozri s. 164)([2]).

Výhody rozšírenia dosahu a nových partnerstiev

Problémy s drogami sa často vzájomne ovplyvňujú alebo existujú súčasne s inými zdravotnými a sociálnymi problémami. V príručke sa preto zdôrazňuje význam partnerstiev protidrogových služieb s inými službami (pôsobiacimi napr. v starostlivosti o sexuálne a duševné zdravie, pri zabezpečovaní bývania) s cieľom zlepšiť účinnosť a efektívnosť (pozri s. 31, 72). Niektoré skupiny - napríklad starnúci užívatelia opioidov, náchylní na zdravotné problémy alebo užívatelia drog s problémami v oblasti duševného zdravia - potrebujú osobitne integrované služby. Príručka zdôrazňuje, že : „Účinná spolupráca medzi službami s cieľom riešiť komplexne zdravotné a sociálne potreby osôb, ktoré majú problémy s drogami je veľmi dôležitá.“

Príručka takisto poskytuje príklady rôznych prístupov založených v Európe na spolupráci, vrátane partnerstiev medzi väzenskými zariadeniami a poskytovateľmi komunitnej zdravotnej starostlivosti, čím sa zjednodušuje poskytovanie liečby vo väzení a umožňuje sa kontinuita starostlivosti po prepustení. Aj majitelia klubov, polícia, zdravotné a pohotovostné služby a samosprávy kooperujú s protidrogovými službami v záujme prevencie a znižovania poškodení súvisiacich s užívaním drog a alkoholu v nočných podnikoch (kapitola 4.2)([3]). Skúma sa aj význam angažovania sa v miestnych komunitách a s užívateľmi drog s cieľom zlepšiť poskytovanie služieb. K príkladom patrí spolupráca pri zriaďovaní miestností na bezpečnejšie užívanie drog, ktoré môžu znížiť poškodenia v komunite a poškodenia užívateľa drog (pozri s. 156) ako aj spolupráca pri, intervenciách zameraných na potreby užívateľov pri ich zotavovaní a sociálnej reintegrácii (pozri s. 167).

Využívanie možností nových technológií

Internet, aplikácie sociálnych sietí, nové platobné technológie a šifrovací softvér menia spôsob, ktorým sa môžu nakupovať a predávať drogy. Tieto zmeny majú vplyv nielen na drogové trhy a spôsoby užívania, ale ponúkajú aj nové príležitosti na zdravotné a sociálne intervencie . Príručka preto zdôrazňuje ... „význam skúmania a sledovania možnosti nových technológií na podporu lepšieho vykonávania iniciatív v oblasti prevencie, liečby a znižovania poškodení.“

Osobitne sa upozorňuje na intervencie v rámci elektronického zdravotníctva, ktoré môžu využívať digitálne technológie na poskytovanie poradenstva v oblasti znižovania poškodení, školiť odborníkov na liečbu a mať dosah na zraniteľných mladých ľudí, ktorí môžu mať zábrany vyhľadať formálne služby (pozri s. 119).

Znižovanie poškodení súvisiacich s drogami: príležitosti a prekážky

V príručke sa skúma doposiaľ dosiahnutý pokrok v prevencii a znižovaní poškodení súvisiacich s drogami (napr. rozšírenie substitučnej liečby opioidov), ale súčasne sa upozorňuje na oblasti, v ktorých sú príležitosti na ďalšie zlepšovanie. Infekcie hepatitídy typu C predstavujú značný podiel zdravotných nákladov súvisiacich s drogami v Európe)([4]).V publikácii sa uvádza: „So vznikom nových druhov liečby prichádza príležitosť a odstránenie tejto choroby sa teraz javí ako reálna možnosť.“ Zdôrazňujú sa výhody lepšej koordinácie medzi službami pre užívateľov drog a hepatologickými službami na zabezpečenie primeraného pokrytia liečbou a prevenciu rizikových osôb pred opakovanou infekciou (pozri s. 62, obrázok 2.5). „Je pravdepodobné, že bez účinných opatrení budú náklady spojené najmä s infekciou hepatitídy typu C rásť v budúcnosti exponenciálne,“ konštatuje sa v príručke.

Rizikové faktory spojené so smrteľným predávkovaním sú už v súčasnosti dobre známe a bol zaznamenaný dôležitý pokrok v intervenciách zachraňujúcich život, napríklad poskytovaním lieku na zvrátenie predávkovania opioidmi, naloxónu. Z rastúceho počtu úmrtí zapríčinených predávkovaním v Európe však vyplýva potreba rozšíriť poskytovanie naloxónu a iných intervencií, ktorými sa znižuje riziko úmrtí súvisiacich s opioidmi (obrázky 2.3 a 2.4).

Nové perspektívy politiky a problémy s modernými drogami si vyžadujú pružné reakcie

Nové perspektívy politiky a meniace sa problémy s drogami prinášajú nové výzvy pre reakcie na drogy. Zdôrazňuje sa význam pružnosti : „... problémy s modernými drogami sa môžu rýchlo meniť a majú potenciál prekonať existujúce opatrenia a modely reakcií v drogovej oblasti.“ K aktuálnym výzvam patrí rapídny rast nových psychoaktívnych látok, napríklad vysokoúčinných opioidov (napr. fentanylov – pozri s. 52) a syntetických kanabinoidov (pozri s. 81). Keďže na trh s drogami vstupuje čoraz viac nových látok, v rámci prvotnej reakcie sa musí zlepšiť aj toxikologická a forenzná kapacita.

V súvislosti so súčasným pozadím sociálno-demografickej a hospodárskej situácie sa v príručke skúma možná zraniteľnosť migrantov a uchádzačov o azyl voči problémom s drogami a potreba divezifikovaných služieb, v ktorých je zohľadnené aj budovanie dôvery (tabuľka 3.1, obrázok 3.3). Ostatné zmeny v regulácii kanabisu, ku ktorým došlo v niektorých častiach Severnej a Južnej Ameriky, vyvolali záujem tvorcov politík a verejnosti v Európe (pozri s. 40)([5]). V oboch regiónoch zároveň rastie záujem o skúmanie terapeutického potenciálu liekov na báze kanabisu. Vývoj v oblasti „kanabisovej politiky“ môže mať reťazové účinky na opatrenia v oblasti prevencie, liečby a znižovania poškodení a z inovácií mimo Európy možno získať hodnotné poznatky.

Cieľom **protidrogovej stratégie EÚ na obdobie 2013 – 2020** je znížiť dopyt po drogách, závislosť a zdravotné a sociálne poškodenia súvisiace s drogami a znížiť ponuku drog. Táto príručka podporuje stratégiu v oblasti znižovania dopytu po drogách a zdravotných a sociálnych dôsledkov užívania drog.

Alexis Goosdeel uzatvára: „Sme presvedčení, že EMCDDA môže najlepšie prispieť ku zdraviu a bezpečnosti európskych občanov poskytnutím analýzy problémov s drogami, ktorým čelíme, v kombinácii s kritickým preskúmaním možných opatrení a praktických nástrojov na podporu politických rozhodnutí a praxe. Táto príručka je dosiaľ našim prvým a najambicióznejším pokusom zhromaždiť informácie o dostupných zdravotných a sociálnych opatreniach v súvislosti s užívaním drog v Európe v jednom a ľahko dostupnom zdroji. Upozorňovanie na medzery v znalostiach a v praxi, súčasne s príležitosťami na zlepšenie a rozvoj, poskytuje základ pre obnovený program prác v tejto oblasti v budúcnosti .“

Poznámky

([1]) Príručka je k dispozícii v anglickom jazyku na stránke www.emcdda.europa.eu/responses-guide. Bude sa vydávať každé tri roky (pravidelne sa budú aktualizovať online zdroje) a dopĺní výročnú *Európsku správu o drogách a Správu o drogových trhoch v EÚ vydávanú tiež trojročne.* Tieto tri správy si kladú za cieľ poskytovať komplexný európsky obraz na pomoc politikom a odborníkom v praxi pri rozvoji politík a intervencií, prispievajúcich k zdravšej a bezpečnejšej Európe.
([2]) www.emcdda.europa.eu/best-practice_en
([3]) Iniciatíva *Healthy Nighlife Toolbox* (Súbor nástrojov pre zdravý nočný život) (www.hntinfo.eu — www.emcdda.europa.eu/news/fs1/2017/emcdda-hosts-healthy-nightlife-toolbox_en) zbiera a poskytuje informácie o osvedčených postupoch zameraných na užívanie drog a alkoholu a súvisiace problémy medzi mladými ľuďmi v nočných podnikoch. Európske siete, ktoré vyvinuli normy osvedčených postupov pre pracovníkov v tejto oblasti, zahŕňajú: projekt Klubové zdravie a projekt implementácie posilnenia postavenia a dobrých podmienok v nočných podnikoch (NEWIP). V príručke sa upozorňuje na rastúci záujem o to, ako môžu služby na kontrolu drog prispieť k reakciám znižujúcim škody v nočných podnikoch (zvýraznenie na s. 139).
([4]) Viac informácií sa nachádza tu www.emcdda.europa.eu/publications/insights/hepatitis-c-among-drug-users-in-europe_en a tu www.emcdda.europa.eu/publications/pods/hepatitis-c-treatment_en
Podpora intervencií na prevenciu a znižovanie poškodení z užívania drog a súvisiacich s drogami patrí k prioritám uvedeným v stratégii EMCDDA do roku 2025 www.emcdda.europa.eu/publications/work-programmes-and-strategies/strategy-2025_en
([5]) Viac informácií sa nachádza tu www.emcdda.europa.eu/topics/cannabis-policy_en a tu www.emcdda.europa.eu/topics/pods/legal-supply-of-cannabis